

DOI: <https://doi.org/10.15407/ingedu2024.58.329>

УДК [330.117+334.78]-044.922(061.1ЄС+(477))

JEL: D720, F230, F550, P160

Сливка Т. О., кандидатка економічних наук, старша наукова співробітниця відділу економічної історії, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6955-5539>

Research ID: ACG-8466-2022

e-mail: SlyvkaTetiana@nas.gov.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І КОРПОРАЦІЙ В КРАЇНАХ ЄС¹

Стаття присвячена дослідженню новітньої економічної історії, зокрема ролі європейських корпорацій та економічної політики ЄС. Предметом дослідження є взаємодія держави і корпорацій як засіб підвищення глобальної конкурентоспроможності та реалізації національних інтересів. Мета статті полягає у дослідженні процесу трансформації взаємодії держави і корпорацій в країнах Європейського Союзу та з'ясуванні можливого впливу цієї трансформації на економіку України в умовах євроінтеграції. Методологічною основою дослідження стали

---

¹ Підготовлено в Державній установі «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України» за рахунок бюджетних коштів, спрямованих на забезпечення проведення державними науковими установами наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок за результатами державної атестації.

Ц и т у в а н н я: Сливка Т. О. Трансформація взаємодії держави і корпорацій в країнах ЄС. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2025. Вип. 58. С. 329–343. <https://doi.org/10.15407/ingedu2025.58.329>

© Видавець Державна установа "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України", 2025.

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2025. Вип. 58

загальнонаукові методи міждисциплінарного дослідження, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, системного підходу при узагальненні економічних тенденцій та визначенні причинно-наслідкових зв'язків. На основі використання концепції корпоративного добробуту розкрито взаємовідносини між державою та ТНК в ЄС. Показано основні інструменти державної економічної політики країн ЄС, спрямовані на підтримку національних корпоративних структур. Підкреслено значення лобізму в процесі підпорядкування державних інтересів цілям господарської діяльності європейських ТНК. Наведено приклади отримання матеріальних вигод європейськими ТНК унаслідок грошово-кредитних інтервенцій ЄЦБ, приватизації сектору державних послуг, регіональних інвестиційних стимулів. Визначено основні загрози для економіки України, до яких призвело делегування державою своїх функцій приватним корпораціям. Зроблено висновки про дуалізм природи взаємодії держави і корпорацій: безумовна державна підтримка великого приватного капіталу задля реалізації національних інтересів за одночасного посилення залежності держави від корпорацій. Аргументовано необхідність включення українських підприємств у європейські ланцюги створення вартості на засадах модернізації промисловості та приведення її у відповідність до стандартів ЄС.

Ключові слова: транснаціональні корпорації (ТНК), концепція корпоративного добробуту, лобізм, роль держави, ЄС.

Slyvka Tetiana

TRANSFORMATION OF THE INTERACTION BETWEEN THE STATE AND CORPORATIONS IN EU COUNTRIES

The article is devoted to the study of modern economic history, in particular the role of European corporations and EU economic policy. The subject of the study is the interaction between the state and corporations as a means of increasing global competitiveness and realizing national interests. The purpose of the article is to study the process of transformation of the interaction of the state and corporations in the countries of the European Union and to clarify possible impact of this transformation on Ukraine's economy under the conditions of European integration. The methodological basis of the study was the general scientific methods of interdisciplinary research, analysis and synthesis, induction and deduction, and systematic ap-

proach to generalizing economic trends and determining cause-and-effect relationships. Based on the use of the concept of corporate welfare, the author reveals the relationship between the state and TNCs in the EU. The main instruments of state economic policy of the EU countries aimed at supporting national corporate structures are shown. The importance of lobbying in the process of subordinating state interests to the goals of the economic activities of European TNCs is emphasized. Examples are given of material benefits received by European TNCs as a result of ECB monetary interventions, privatization of the public services sector, and regional investment incentives. The main threats to Ukraine's economy are identified, which are caused by the government's delegation of its functions to private corporations. The conclusion is made about the dualism of the nature of the interaction between the state and corporations: unconditional state support for large private capital for the implementation of national interests with a simultaneous increase in the state's dependence on corporations. The author argues the need to include Ukrainian enterprises in European value chains based on the industrial modernization of this country's industry and bringing it into line with EU standards.

Keywords: transnational corporations (TNCs), concept of corporate welfare, lobbying, role of government, EU.

Постановка проблеми. В науковій літературі, присвяченій проблематиці діяльності ТНК, зазвичай робиться акцент на їх важливості для економічної інтеграції, а прямі іноземні інвестиції розглядаються як важливий фактор економічного зростання країн-реципієнтів. Проте економічна поведінка корпоративних суб'єктів має доволі неоднозначний характер, який проявляється у специфіці їх взаємодії з державою, зокрема в державному протекціонізмі та корпоративному лобіюванні. Останнє впливає на формування економічної політики ЄС, а співвідношення влади держави й великого бізнесу поступово змінюється. Дослідження характеру трансформації взаємодії держави і корпорацій має вкрай актуальне значення для України в контексті єроінтеграційних перспектив та посилення економічної залежності від допомоги країн – членів ЄС в умовах триваючої війни.

Аналіз останніх досліджень. Ряд сучасних зарубіжних та українських авторів, таких як Ф. Булфон, Т. Ергін, М. Калайтзакє [13], Б. Бурбаумер [14], В. Венгер [2], С. Євсєєв, І. Тодріна [5],

Т. Клименко [6], А. Реган, С. Бразис [18] та інші досліджують проблеми формування єдиного ринку в ЄС, роль великого бізнесу в цьому процесі, співвідношення економічної влади держави і корпорацій, а також розкривають концепцію корпоративного добробуту. До проблеми корпоративного лобізму звертаються такі автори, як Н. Дацй, А. Близнюк, В. Костюк [3], К. Делліс [15], К. Річардсон [19], Н. Татаренко, Л. Побоченко, А. Прокоп'єва [10], які відмічають залежність економічної політики ЄС від інтересів великого бізнесу. Серед останніх публікацій, присвячених діяльності ТНК в Україні та світі, їх впливу на економіку, – наукові праці У. Моторнюк, С. Сліпачик [7], О. Рогача [8], Ю. Уманціва [11], С. Якубовського [12] та ін. Разом із тим необхідність вивчення трансформації взаємодії держави і корпорацій в ЄС залишає простір для наукового пошуку, особливо в контексті євроінтеграційних перспектив України.

Мета статті – дослідити процес трансформації взаємодії держави і корпорацій в країнах ЄС та з'ясувати можливий вплив цієї трансформації на економіку України в умовах євроінтеграції.

Основні результати дослідження. ТНК займають особливе місце в економіці, оскільки, маючи організаційний, фінансовий, виробничий та ресурсний потенціали, сприяють міжнародному руху капіталу, створенню нових робочих місць, здійсненню НДДКР, поширенню технологій та, зрештою, впливають на формування сучасного світового ринку і є чинником глобальної економічної інтеграції.

Основним інструментом поширення впливу ТНК є прямі іноземні інвестиції, тобто довгострокові вкладення іноземних компаній у економіку інших країн з метою проникнення на зарубіжні ринки. Такі інвестиції є важливим джерелом фінансування для країн, що розвиваються, та приносять із собою нові технології та управлінські практики. Інвестування здійснюється для створення нових підприємств, модернізації існуючих або придбання місцевих компаній з метою отримання контролю над їхньою діяльністю. Така експансія всіяко підтримується економічною політикою ЄС спрямованою на посилення міжнародної мобільності компаній, що зафіксовано в Директивах ЄС [16; 17]. Ці Директиви уніфікують умови діяльності й порядок створення та транскордонної реорганізації корпоративних структур (шляхом транскордонних злиттів і поглинань), спрощують міграцію компаній, стимулюють економічний розвиток

та зростання євро-пейських підприємств до рівня глобальних конкурентів. Зокрема, визначення єдиного базового рівня (мінімального стандарту) захисту прав та інтересів всіх сторін сприяє бізнес-інтеграції та економічному зростанню ЄС [1].

Створення єдиного ринку в Європі було засобом підвищення зовнішньої конкурентоспроможності європейських корпорацій та просування європейських компаній на зовнішні ринки, зокрема шляхом гармонізації технічних стандартів, правила якої розроблялися та запроваджувалися на законодавчому рівні за рекомендаціями безпосередньо самих європейських корпорацій [14, с. 10]. Поєднання міждержавної економічної інтеграції з корпоративним протекціонізмом давало можливість протистояти іноземній конкуренції в Європі та створювало додаткові конкурентні переваги європейським ТНК на міжнародних ринках. Важливо зазначити, що взаємодія держави й корпорацій була одним із ключових питань при створенні ЄС, а стимулююча роль держави у монополістичній централізації промислового виробництва має історичні традиції в країнах Європи, зокрема у Франції [9].

Отже, європейські корпорації поширюють свій вплив шляхом прямих іноземних інвестицій, а приймаючі країни намагаються підвищити інвестиційну привабливість для ТНК. Істинний характер взаємодії держави і корпорацій полягає в тому що ТНК максимізують прибутки за рахунок ренти і монополістичних переваг у країнах-реципієнтах, «інколи використовуючи навіть бюджетні фонди держав свого походження для експансії» [2, с. 34]. Таким чином, державна підтримка експансії національних корпорацій набуває рис корпоративного протекціонізму. Разом із тим покращення інвестиційного клімату для залучення іноземних корпорацій залишається важливою метою багатьох країн, особливо в умовах загального скорочення глобальних потоків прямих іноземних інвестицій у 2024–2025 роках (скорочення ПІІ в країнах Європи сягнуло 58% у 2024 р. порівняно з 2023 р.) [20, с. 5–8].

Таким чином, взаємна вигода держав і корпорацій, їх взаємопідтримка та інтеграційний потенціал ТНК тривалий час слугували опорою економічної могутності європейських країн, а згодом – ЄС як регіонального об'єднання. Разом із тим корпорації мають ознаки деструктивної сили, оскільки їхні інтереси часто розходяться з інтересами країн-членів / країн – претендентів на членство, а то й суперечать їм.

У сучасній порівняльній політичній економії співвідношення влади держави й корпоративних суб'єктів визначається з використанням концепції корпоративного добробуту (corporate welfare), яка розглядає таку форму відносин між державою та бізнесом як безумовну передачу державних коштів та надання привілеїв корпоративним суб'єктам. У широкому значенні це трансферти з державного сектора в корпоративний. Загалом програми державної підтримки корпорацій включають державні контракти, податкові пільги, знижки та відстрочки платежу, гарантії за кредитами, державні гранти і фінансову підтримку, грошові субсидії, програми фінансової допомоги, дисконтні схеми, списування боргів, державно-приватне партнерство та ряд інших видів допомоги бізнесу. Заходи протекціонізму мають на меті надання конкурентних переваг європейським корпораціям на глобальному ринку та зазвичай є інструментом здійснення промислової, структурної, грошово-кредитної та інших політик. Проте інституційна слабкість держави проявляється у випадку необхідності спонукати бізнес виконувати свої звичайні функції (виробництво товарів, надання послуг, створення робочих місць, наповнення бюджету тощо), не визначаючи і не контролюючи при цьому напрям і характер інвестиційної діяльності корпорацій [13]. Результатом нецільового, непрозорого або безконтрольного використання державних преференцій стає зміцнення позицій великого капіталу та узалежнення держави від нього.

Здійснення державою заходів, спрямованих на посилення корпоративного добробуту, стає інструментом державної політики, яка сприяє вкоріненню впливу бізнесу. Додатковим механізмом посилення корпорацій стає делегування їм державою функції надання суспільних благ. До того ж таке делегування призводить до потрапляння в певну «колію» розвитку та закріплення залежності держави від корпорацій, оскільки зростають потенційні трансакційні витрати на зміну співвідношення функцій держави й бізнесу.

Успішна промислова модернізація залежить від спроможності держави створювати механізми контролю, які регулюють поведінку корпорацій. Зокрема, умовою надання державної допомоги корпораціям (які мають національне походження, проте міжнародну сферу діяльності) можуть бути вимоги виконання заданих обсягів експорту, інвестицій у локальний розвиток, граничних

значень співвідношення позикових та власних засобів, мінімального рівня національної власності², вимоги до мінімального масштабу виробництва, зобов'язання щодо строків інвестування, критеріїв регіонального розміщення, вимоги до якості продукції та екологічних норм тощо. У випадку, коли умови надання державної допомоги не визначені або мінімальні, відбувається масштабне перетікання фінансових ресурсів із державного сектора у приватний, а вплив на економічний та промисловий розвиток залишається незначним.

Для забезпечення корпоративного добробуту використовується лобіювання своїх інтересів корпораціями, яке впливає на політику ЄС. ТНК є активними учасниками розроблення економічної політики у країнах Європи та мають змогу впливати на прийняття рішень щодо запровадження тих чи інших заходів із надання державної допомоги корпораціям. Причому такий вплив вважається доцільним зі стратегічної точки зору урядів і державних службовців в умовах посилення міжнародної конкуренції [14; 15].

Сучасні дослідження українських вчених засвідчують, що ТНК, керуючись приватними комерційними інтересами, активно вибудовують відносини з державними інституціями [3; 5; 10]. Понад півтори сотні корпорацій та торговельних асоціацій витрачають близько 340 млн євро щороку на лобіювання в ЄС, і ці витрати з кожним роком збільшуються [4]. Найбільші витрати на лобіювання здійснюють корпоративні суб'єкти в таких галузях, як ІКТ, банківська справа та фінанси, енергетика, хімічна промисловість та агробізнес, фармацевтика. До найбільших корпоративних лобістів належать такі компанії, як Meta та Microsoft, FuelsEurope та Shell, Bayer, Novartis, Асоціація фінансових ринків Європи, Європейська банківська федерація, Європейська рада хімічної промисловості, Європейська федерація фармацевтичної промисловості та асоціацій, міжгалузеві торговельні асоціації (BusinessEurope, Bundesverband der Deutschen Industrie) та ін. Важливу роль у лобіюванні інтересів корпорацій на європей-

---

² Термін «національна власність» (*англ.* national ownership) вживається у зарубіжних наукових публікаціях для означення приналежності власників до тієї чи іншої країни, зокрема здійснення управлінського контролю в корпорації з боку вітчизняних власників (*див.*, наприклад: Falvey, R. E. and Fried, H. O. National Ownership Requirements and Transfer Pricing. *Journal of Development Economics*. 1986. Vol. 24, Is. 2. P. 249-254. [https://doi.org/10.1016/0304-3878\(86\)90091-X](https://doi.org/10.1016/0304-3878(86)90091-X)).

ському рівні відіграє Європейський круглий стіл промисловців (European Round Table of Industrialists – ERT), який було засновано ще у 1980-х роках з метою зміцнення конкурентоспроможності європейських компаній та який представляє впливову групу інтересів [19, с. 35]. До складу ERT входять голови та представники низки найбільших промислових та інфраструктурних компаній Європи, таких як Nestle, ThyssenKrupp, Total, Siemens, Telefonica, EADS, Repsol та інших. Також існують дослідження, які засвідчують, що фірми, які більш інтенсивно займаються дослідженнями та розробками, як правило, витрачають значно більші кошти на лобіювання, переважно конкуруючи за гранти ЄС та державні закупівлі [15].

Прикладами матеріальних вигід, які отримують європейські ТНК від держави, є грошово-кредитні інтервенції ЄЦБ, приватизація сектору державних послуг, регіональні інвестиційні стимули тощо.

Грошово-кредитні інтервенції ЄЦБ засвідчують слабкість державних інститутів по відношенню до глобальних фінансових компаній, оскільки під час фінансової кризи 2007–2008 років європейській банківській системі було надано практично необмежений обсяг грошових засобів без будь-якого примусу до їх продуктивного використання (програми щодо озеленення, кредитування МСБ, спрощення доступу до іпотечного кредитування тощо). Витрати ЄЦБ на підтримку приватних банківських корпорацій збільшувалися задля їх стимулювання виконувати свої звичайні функції кредитування, не передбачаючи при цьому примусових зобов'язань перед державою [13, с. 262–265].

У результаті фінансової кризи європейські банки «Too Big To Fail» (BNP Paribas, Société Générale, Credit Agricole, BPCE, Santander, Nordea, Deutsche Bank, ING, UniCredit) отримали можливість збільшити свої активи (окрім Deutsche Bank, ING, UniCredit) за рахунок державної підтримки зокрема, а концентрація й централізація корпоративного капіталу посилилася. Водночас ці банки посилили свої конкурентні позиції на глобальному рівні.

Поширення заходів корпоративного добробуту в країнах Європи простежується і в секторі державних послуг, зокрема у таких галузях, як телекомунікації, електроенергетика, нафтовидобуток, транспорт тощо. У період після Другої світової війни у більшості європейських країн ці галузі були побудовані навколо пос-

тачальників-монополістів, які контролювалися державою, оскільки були або державними корпораціями, або відомчими агентствами державного управління. З 1980-х років державні монополісти були перетворені на приватні корпорації та продані приватним інвесторам. Проте приватні корпорації мережевих галузей і сьогодні вважаються стратегічно важливими для національної безпеки та економічного зростання: «... більшість урядів Європи вважають життєво важливим наявність хоча б однієї сильної вітчизняної компанії в кожному з цих секторів, вони вживають заходи промислової політики для їх підтримки» [13, с. 265]. Підтримка стратегічно важливих корпорацій, окрім купівлі державою акцій зокрема для здійснення впливу на управління, здійснюється й безумовно – у вигляді надання субсидій, податкових пільг, а також створення штучних бар'єрів входу на ринок для конкурентів шляхом лімітованого ліцензування.

Таким чином, надання прямих послуг населенню (зокрема з електро- та газопостачання, телекомунікації, транспорту тощо) державними корпораціями було замінене на надання грошових пільг уже приватним компаніям, які виконують ці ж функції.

Регіональні інвестиційні стимули (політика регіонального (субнаціонального) економічного розвитку) ЄС також розглядаються як приклад корпоративного добробуту в сучасних дослідженнях [13; 18]. В умовах переходу до економіки знань виникнення успішних економічних агломерацій (Дублін, Штутгарт та ін.) на основі прямих іноземних інвестицій в інноваційних галузях, зокрема ІКТ, призвело до нерівномірного розподілу економічних вигід, що проявилось у посиленні впливу робочої сили, зменшенні податкової бази, і – зрештою – до економічної стагнації інших територій. Результатом стала боротьба регіонів за корпоративні рішення про інвестування, у процесі якої використовуються різноманітні стимули держави й регіональної влади для корпорацій, що для останніх беззаперечно приносить вигоду у вигляді кращих умов своєї діяльності.

Таким чином, державна підтримка європейських ТНК забезпечує їм додаткові конкурентні переваги за межами єдиного ринку, а ТНК реалізують національні інтереси країн ЄС. Але водночас корпорації перебирають на себе виконання функцій держави, що часто призводить до порушення рівноваги між корпоративними та державними інтересами і держава піддається впливу інтересів ТНК.

У процесі зближення України з Європейським Союзом постають нові виклики для економіки нашої держави, які зокрема пов'язані з економічною спроможністю і політичною силою європейських ТНК. Економічна політика країн – членів ЄС в умовах посилення конкуренції стає дедалі більше залежною від інтересів ТНК, фактично саме європейські корпорації визначають «правила гри» на ринку. До основних загроз для України, спричинених трансформацією економічної взаємодії європейських держав і корпорацій, можна віднести: посилення конкуренції; вплив лобі задля обмеження доступу українських підприємств на європейський ринок; просування європейськими ТНК політики сприяння експорту сировинної продукції з України; посилення вимог якості і стандартизації до українських товарів; нав'язування інтересів ТНК, що суперечать інтересам розвитку національного бізнесу, тощо. Тому важливим завданням для України залишається досягнення включення українських підприємств у європейські промислові ланцюги на паритетних засадах, а також «вирощування» на основі національного капіталу власних фінансово-промислових комплексів, які б відповідали сучасним міжнародним стандартам ведення бізнесу та здійснювали зовнішньоекономічну діяльність.

Висновки. Таким чином, у процесі посилення міжнародної конкуренції на межі XX–XXI століть у країнах Європи відбулася трансформація державного протекціонізму (підтримки національного виробника та захисту національних інтересів на зовнішніх ринках) у корпоративний протекціонізм (підтримку національних корпорацій) в умовах єдиного ринку ЄС та загострення конкуренції на глобальному рівні. Такий корпоративний протекціонізм передбачає безумовну підтримку державою національних великих приватних корпорацій, надання їм преференцій та створення бар'єрів для інших (наприклад, надання обмеженої кількості ліцензій на той чи інший вид діяльності) з метою посилення конкурентних позицій європейських ТНК на глобальному ринку та проникнення на ринки третіх країн.

Забезпечення державою корпоративного добробуту одночасно сприяє «вирощуванню» великих конкурентоспроможних на глобальному рівні корпорацій та відтермінуванню необхідних реформ і захисту неефективних компаній, що є наслідком монополізму цих корпорацій. ТНК є стрижнем економік європейських

країн, але держава внаслідок лобізму потрапляє у залежність від їх діяльності, що створює додаткові загрози у випадку розходження інтересів корпоративних структур та країн – членів ЄС.

Розвиток національних корпорацій за умов ефективної державної політики може стати одним із дієвих інструментів відбудови української економіки на засадах модернізації промисловості та приведення її у відповідність до стандартів ЄС.

Список використаних джерел

1. Бакалінська О. О. Транскордонне переміщення компаній в ЄС. *Координата. Платформа стратегічної та законотворчої аналітики*. URL: <https://coordynata.com.ua/transkordonne-peremisenna-kompanij-v-es> (дата звернення: 30.10.2025).
2. Венгер В. В. Особливості формування та розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2019. №2 (4). С. 30–44. <http://doi.org/10.32750/2019-0204>
3. Дацій Н. В., Близнюк А. С., Костюк В. І. Теоретико-методологічний аналіз лобізму у світовій політиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 2. С. 194–198. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.2.194>
4. Думан В. Великі технологічні компанії лобіюють свої інтереси в законодавстві ЄС про штучний інтелект. *Zn.ua*. URL: <https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/veliki-tekhnologichni-kompaniji-lobijujut-svoji-interesi-v-zakonodavstvi-jes-pro-shtuchnij-intelekt.html> (дата звернення: 30.10.2025).
5. Євсєєв С. Є., Тодріна І. В. ТНК як суб'єкти зовнішньої політики держав. *Сучасне суспільство*. 2020. Вип. 1. С. 51–60. <https://doi.org/10.34142/24130060.2020.20.1.05>
6. Клименко Т. А. Вплив транснаціональних корпорацій на економічний світогляд в умовах конкурентного протистояння. *Часопис економічних реформ*. 2023. № 1. С. 14–20. <https://doi.org/10.32620/her.2023.1.02>
7. Моторнюк У. І., Сліпачик С. В. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на розвиток українського бізнесу в умовах воєнного стану. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2024. № 2 (12). С. 220–229. <https://doi.org/10.23939/smeu2024.02.220>
8. Рогач О. Методологічні аспекти аналізу багатонаціональних підприємств. *Міжнародна економічна політика*. 2019. № 2. С. 7–42. <https://doi.org/10.33111/iep.2019.31.01>

9. Сливка Т. Теорія полюсів зростання і стратегія трансформаційної відбудови: досвід Франції. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*. 2025. № 4(1). <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2025-4-1-6>
10. Татаренко Н., Побоченко Л., Прокоп'єва А. Міжнародне лобювання як інструмент економічної дипломатії в контексті реалізації національних інтересів. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки*. 2025. № 338(1). С. 665–677. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-99>
11. Уманців Ю. Теоретичний дискурс розвитку корпорацій у ХХІ ст. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. № 3. С. 33–51. [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(137\)03](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(137)03)
12. Якубовський С. Вплив інвестиційної діяльності ТНК на експортний потенціал України в контексті глобальної цифровізації та європейської інтеграції. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 5(56). С. 72–78. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-10>
13. Bulfone, F., Ergen, T., & Kalaitzake, M. (2022). No strings attached: Corporate welfare, state intervention, and the issue of conditionality. *Competition & Change*. № 27(2), P. 253–276. <https://doi.org/10.1177/10245294221101145>
14. Bürbaumer, B. TNC Competitiveness in the Formation of the Single Market: The Role of European Business Revisited. *New Political Economy*. 2020. № 26(4). P. 631–645. <https://doi.org/10.1080/13563467.2020.1806222>
15. Dellis, K. Lobbying and innovation in the European Union. *Scottish Journal of Political Economy*. 2023. №70. P. 319–354. <https://doi.org/10.1111/sjpe.12344>
16. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1132> (дата звернення: 30.10.2025).
17. Directive (EU) 2019/2121 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 amending Directive (EU) 2017/1132 as regards cross-border conversions, mergers and divisions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32019L2121> (дата звернення: 30.10.2025).

18. Regan, A., & Brazys, S. Celtic Phoenix or Leprechaun Economics? The Politics of an FDI-led Growth Model in Europe. *New Political Economy*. 2017. № 23(2). P. 223–238. <https://doi.org/10.1080/13563467.2017.1370447>
19. Richardson, K. Big business and the European agenda. Sussex European Institute. Working Paper (University of Sussex), 2000. 39 p. URL: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=sei-working-paper-no-35.pdf&site=266> (дата звернення: 30.10.2025).
20. World Investment Report 2025: International investment in the digital economy (UNCTAD/WIR/2025) - 19 Jun 2025. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2025_en.pdf (дата звернення: 30.10.2025).

References

1. Bakalinska, O. O. (2023). Cross-border relocation of companies in the EU. *Koordynata. Platforma stratehichnoi ta zakonotvorchoi analityky*. <https://koordynata.com.ua/transkordonne-peremisenna-kompanij-v-es> [in Ukrainian].
2. Venger, V. (2019). Features of formation and development of transnational corporations in the conditions of globalization. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*, 2(4), 30–44. <http://doi.org/10.32750/2019-0204> [in Ukrainian].
3. Datsii, N., Blyznyuk, A., Kostiuk, V. (2025). Theoretical and methodological analysis of lobbying in world politics. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, (2), 194–198. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.2.194> [in Ukrainian].
4. Duman, V. (2025). Big tech companies are lobbying their interests in EU legislation on artificial intelligence. *Zn.ua*. <https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/veliki-tekhnologichni-kompaniji-lobijujut-svoji-interesi-v-zakonodavstvi-jes-pro-shtuchnij-intelekt.html> [in Ukrainian].
5. Evseev, S., Todrina, I. (2020). TNC as subjects of foreign policy of states. *Suchasne suspilstvo – Modern society*, (1), 51–60. <https://doi.org/10.34142/24130060.2020.20.1.05> [in Ukrainian].
6. Klymenko, T. A. (2023). The influence of transnational corporations on the economic outlook in the conditions of competition. *Chasopys ekonomichnykh reform – Time description of economic reforms*, (1), 14–20. <https://doi.org/10.32620/cher.2023.1.02> [in Ukrainian].

7. Motorniuk, U. I., Slipachyk, S. V. (2024). The Influence of the Activities of Transnational Corporations on the Development of Ukrainian Business Under the Conditions of Marital State. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problem rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*, 2(12), 220–229. <https://doi.org/10.23939/smeu2024.02.220> [in Ukrainian].
8. Rogach, O. (2019). Methodological aspects of the analysis of multinational enterprises. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – International economic policy*, (2), 7–42. <https://doi.org/10.33111/iep.2019.31.01> [in Ukrainian].
9. Slyvka, T. (2025). Growth poles theory and transformational reconstruction strategy: the experience of France. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoi asotsiatsii naukovtsiv. Serii: ekonomika, upravlinnia, bezpeka, tekhnolohii – Scientific Bulletin of International Association of Scientists. Series: Economy, Management, Security, Technologies*, 4(1). <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2025-4-1-6> [in Ukrainian].
10. Tatarenko, N., Pobochenko, L., Prokopieva, A. (2025). International lobbying as effective mechanism of economic diplomacy (in the context of realization of national interests). *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii: ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 338(1), 665–677. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-99> [in Ukrainian].
11. Umantsiv, Yu. (2021). Theoretical discourse of corporate development in the XXI century. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics*, (3), 33–51. [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(137\)03](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(137)03) [in Ukrainian].
12. Yakubovskiy, S. (2025). The impact of transnational corporations' investment activities on Ukraine's export potential in the context of global digital transformation and European integration. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable Development of Economy*, 5(56), 72–78. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-10> [in Ukrainian].
13. Bulfone, F., Ergen, T., & Kalaitzake, M. (2022). No strings attached: Corporate welfare, state intervention, and the issue of conditionality. *Competition & Change*, 27(2), 253–276. <https://doi.org/10.1177/10245294221101145>

14. Bürbaumer, B. (2020). TNC Competitiveness in the Formation of the Single Market: The Role of European Business Revisited. *New Political Economy*, 26(4), 631–645. <https://doi.org/10.1080/13563467.2020.1806222>
15. Dellis, K. (2023). Lobbying and innovation in the European Union. *Scottish Journal of Political Economy*, (70), 319–354. <https://doi.org/10.1111/sjpe.12344>
16. European Parliament. (2017). Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1132>
17. European Parliament. (2019). *Directive (EU). 2019/2121 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 amending Directive (EU) 2017/1132 as regards cross-border conversions, mergers and divisions*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32019L2121>
18. Regan, A., & Brazys, S. (2017). Celtic Phoenix or Leprechaun Economics? The Politics of an FDI-led Growth Model in Europe. *New Political Economy*, 23(2), 223–238. <https://doi.org/10.1080/13563467.2017.1370447>
19. Richardson, K. (2000). *Big business and the European agenda*. Sussex European Institute. [Working Paper]. University of Sussex. <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=sei-working-paper-no-35.pdf&site=266>
20. UNCTAD (2025). *World Investment Report 2025: International investment in the digital economy*. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2025_en.pdf

Стаття надійшла до редакції 23 жовтня 2025 р.

Прорецензована 17 листопада 2025 р.

Доопрацьована 20 листопада 2025 р.

Схвалена до друку 24 листопада 2025 р.